

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopyyntö 14.10.2019

Lausunto luonnoksesta Valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi 2020-2023

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta Valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi 2020-2023, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet

SAMOK näkee ongelmallisena että ohjelman sisältö ja pääteemat eivät vastaa hallitusohjelman linjauksia, joiden mukaan ohjelman pääteemaksi otetaan nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen. Nyt valitut teemat ja toimenpiteet ovat hyviä, mutta toivomme, että ohjelma keskittyisi hallitusohjelmassa määriteltyihin teemoihin. Pidämme oleellisena myös, että ohjelmassa huomioitaisiin Ohjaamojen ja niiden kansallisen koordinaation vakiinnuttaminen, nuorten mielenterveyden edistäminen ja sen varmistaminen, että nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon.

Pidämme monia esille nostettuja teemoja hyvinä ja tärkeinä, mutta kokonaisuudessaan ohjelmasta puuttuu priorisointi emmekä näe, että nykyisellään ohjelma ohjaa nuorisotyötä ja -politiikkaa tarpeeksi. Sen sijaan ohjelma näyttäytyy erilaisten, jo olemassa olevien ohjelmien koonnilta, ei uusien suuntien linjaamiselta. Pidämme myös tärkeänä, että ohjelman kansainväliset teemat ovat läpileikkaavasti mukana eri toimenpiteiden kohdalla ja nuorisonäkökulma huomioidaan laajasti eri politiikan alueilla.

Kirjaukset nuorten sosiaaliturvan kehittämisestä erityistarpeet huomioiden on erittäin hyviä ja kannatettavia toimenpiteitä. Nuorten pitkittyneet toimeentulovaikeudet heijastuvat pitkälti näiden tulevaisuuteen ja elämän rakentumiseen. Sama pätee myös nuorten velkaantumiskehitykseen ja ehdotettuihin toimenpiteisiin esimerkiksi ennakoivan talousneuvonnan avulla. On ensiarvoisen tärkeää pyrkiä ratkaisemaan nuorten toimeentuloon ja velkaantumiseen liittyvät ongelmat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta nuori pystyy

kiinnittymään yhteiskuntaan mahdollisimman hyvin taloudellisista vaikeuksista huolimatta.

Kiitämme tavoitteesta, jolla edistetään erityisesti nuoriso- ja opiskelija-asuntojen rakentamista. Nykyisellään opiskelija-asuntoja ei riitä läheskään kaikille opiskelijoille, vaikka edullinen asuminen on tehokkaimpia tapoja tukea pienituloisia nuoria ja opiskelijoita.

Mielenterveys

Mielenterveyden vahvistaminen ja nopea apu mielenterveysongelmiin on keskeisimpiä tavoitteita nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Tämän vuoksi pidämme hyvänä, että nuorten mielenterveyspalveluihin on kiinnitetty ohjelmassa huomiota.

Kohdassa “moniammatillista yhteistyötä ja erityisesti nuorisotyötä vahvistetaan perusopetuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa” pidämme positiivisena pyrkimystä vahvistaa nuorten mielenterveystaitoja ja -osaamista peruskoulussa ja toisella asteella. Vastaavia toimenpiteitä tulee kuitenkin suunnitella myös korkea-asteen opiskelijoiden mielenterveyden vahvistamiseksi ja mielenterveysongelmien ennaltaehkäisemiseksi. Ehdotamme, että tähän kohtaan lisätään myös hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti toimenpideohjelma kiusaamiseen puuttumiseksi ja yksinäisyyden vähentämiseksi. Toimenpideohjelman toteuttaminen on keskeistä nuorten hyvinvoinnin ja mielenterveyden vahvistamiseksi.

Ohjelman kohdassa “nuorten mielenterveysongelmien ehkäisyn ja hoidon varmistaminen” toimet nuorten mielenterveyden edistämiseksi jäävät pintapuolisiksi. Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite nuorten mielenterveyspalveluiden saamisen kynnyksen, oikea-aikaisuuden sekä saavutettavuuden parantamiseksi. Tässä ohjelmassa tahdotaan varmistaa oppilas- ja opiskelijahuollon sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstölle riittävät voimavarat, mutta tämä ei yksin ole riittävä toimenpide. Osana nuorten mielenterveyspalveluiden saatavuuden helpottamista on helpotettava kuntoutus- ja lyhytpsykoterapian saatavuutta esimerkiksi terapiatakuun avulla. Samoin kannustamme panostamaan matalan kynnyksen ja lyhyen keston keskusteluapumahdollisuuksien lisäämiseen. Toivomme myös, että voimavarojen sijaan ohjelmassa käytettäisiin konkreettisempaa sanaa “resurssit”, sillä emme tunnista voimavarat sanan merkitystä tässä ja se jättää siksi paljon tulkinnanvaraa.

Luonnoksessa on syytä kiinnittää huomiota myös nuorten itsemurhien ehkäisemiseen, sillä itsemurhien määrän väheneminen ei ole ollut alle 25-vuotiailla yhtä nopeaa kuin muissa ikäryhmissä.

Yhdenvertaisuus

Ohjelman yhdenvertaisuutta käsittelevät kohdat keskittyvät lähinnä yksittäisiin kysymyksiin, vaikka yhdenvertaisuuden tulisi olla läpileikkaava teema. Ohjelman tulee huomioida nuorten moninaisuus ja erityisesti vähemmistöihin kuuluvat nuoret. Tämä tulisi huomioida erikseen kaikissa toimenpiteissä.

Ehdotamme, että ohjelma huomioi myös nuorten kokeman häirinnän. Viimeisimmän kouluterveyskyselyn (2019) mukaan 8. ja 9. luokkaa käyvistä nuorista joka neljäs kertoi kokeneensa vähintään kerran seksuaalista ahdistelua tai ehdottelua. Tytöistä joka kymmenes oli kokenut vuoden aikana seksuaaliväkivaltaa. Näiden tulosten perusteella on syytä kiinnittää huomiota häirinnän ennaltaehkäisyyn, häirintää kokeneen nuoren tukemiseen sekä nuoren mahdollisuuksiin tunnistaa oikeutensa rajoihin ja koskemattomuuteen.

Suomen tavoitteet nuorisoalan kansainväliselle ja eurooppalaiselle yhteistyölle

Pidämme liikkuvuuteen kannustamista tärkeänä, mutta pelkkä liikkuvuus ei lisää hyvinvointia, henkilökohtaista kehitystä tai tuo eurooppalaista lisäarvoa. Suomen tulisikin varmistaa, että kaikissa liikkuvuusohjelmissa on koulutuksellinen elementti.

Pidämme myös tärkeänä, että nuorilla on mahdollisuus perehtyä solidaarisuusjoukkojen kautta tehtävään vapaaehtoistyöhön. Euroopan solidaarisuusjoukoissa on varmistettava tukipalvelut ja vapaaehtoisen valmistautuminen tehtävään koti- ja kohdemaassa. Lisäksi tulee pitää huolta, etteivät solidaarisuusjoukkojen tehtävät korvaa nuorille suunnattuja palkallisia työpaikkoja tai korkeakoulujen harjoittelumahdollisuuksia.

Pidämme tärkeänä nuorten tietoisuuden lisäämisen heidän oikeuksistaan. Samalla Suomen tulee kuitenkin varmistaa että nuorten oikeudet toteutuvat sekä Suomessa että muualla EU:ssa ja edistää nuorten oikeuksia kansainvälisessä yhteistyössä.

Esitämme, että ohjelmaan lisätään tavoite Nuoret, rauha ja turvallisuus -päättöslauselman (2250) kansallisen toimintasuunnitelman täytäntöönpanon vahvistamisesta ja rohkaistaan muita maita luomaan omat kansalliset toimintasuunnitelmansa.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Osaamiskeskusten rahoituksen kriteereiksi tulisi lisätä ohjelman päätavoitteet, nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy.

Helsingissä 30.10.2019

Iiris Hynönen
Puheenjohtaja

Armi Murto
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Hannele Kirveskoski
hyvinvointipolitiikan asiantuntija
hannele.kirveskoski@samok.fi
050 389 1015